

פרשת ויקהל - שבת ומשכן**מלכים א ח: כז**

כי האמנם ישב אלהים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי :

Abraham Joshua Heschel, *The Wisdom of Heschel*

- God manifests Himself in events rather than in things (p. 240).
- Judaism teaches us to be attached to holiness in time, to be attached to sacred events, to learn how to consecrate sanctuaries that emerge from the magnificent stream of a year. The Sabbaths are our great cathedrals...(p. 302)
- Jewish Ritual may be characterized as the art of significant forms in time, as architecture of time. Most of its observances – the Sabbath, the New Moon, the festivals, the Sabbatical and the Jubilee year – depend on a certain hour of the day or a season of the year...(p. 303)

שמות יב

(ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה :

רש"י בראשית א: א

(א) בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו :

רמב"ן שמות פרק יב פסוק ב

... וטעם החדש הזה לכם ראש חדשים, שימנו אותו ישראל חדש הראשון, וממנו ימנו כל החדשים... כדאי שיהיה זה זכרון בנס הגדול, כי בכל עת שנזכיר החדשים יהיה הנס נזכר, ועל כן אין לחדשים שם בתורה, ... : וכבר הזכירו רבותינו זה הענין, ואמרו שמות חדשים עלו עמנו מבבל (ירושלמי ר"ה א ב, ב"ר מח ט), כי מתחלה לא היו להם שמות אצלנו, והסבה בזה, כי מתחלה היה מניינם זכר ליציאת מצרים, אבל כאשר עלינו מבבל ונתקיים מה שאמר הכתוב (ירמיה טז יד - טו) ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון, חזרנו לקרא החדשים בשם שנקראים בארץ בבל, להזכיר כי שם עמדנו ומשם העלנו הש"י. ...

שפת אמת, 42, 54

ובמדרש "החודש הזה לכם" אמר הקב"ה : אין לכם חידוש אחר יותר מזה. שבגאולת מצרים נתחדש כח מעשה בראשית. ... הש"י שינה כל הטבע ביצ"מ בשביל בני"י. ובאמת היה זה עדות על הבורא ית"ש כי הוא הבורא והוא העושה כרצונו.

סנהדרין מב: א

ואמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן : כל המברך על החדש בזמנו - כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא : + שמות י"ב + החדש הזה וכתוב התם + שמות ט"ו + זה אלי ואנוהו. תנא דבי רבי ישמעאל : אילמלא (לא) זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש - דיים. אמר אביי : הלכך נימרינהו מעומד. מרימר ומר זוטרא מכתפי (אהדדי), ומברכי. אמר ליה רב אחא לרב אשי : במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים, אמר ליה : האי - נשי דידן נמי מברכי. אלא כדרב יהודה. דאמר רב יהודה : ברוך [וכו'] אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים.

תורה תמימה הערות שמות פרק יב הערה ח

ענין השווי וההתדמות הזאת י"ל משום דענין חדוש הלבנה מורה על הנהגת הקב"ה את העולם וחדושו חדשים לבקרים, והמברך על החדש הוא כמו שמעיד בגלוי על הנהגת הקב"ה את העולם ורואה בכבודו, ועל הפ' זה אלי ואנוהו דרשו ג"כ שראו כבודו על היס בגלוי כפי שיתבאר לפנינו שם. ...:

תהלים קד

(יט) עֲשֵׂה יָרַח לְמוֹעֲדִים שְׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ :

מצודת דוד תהלים פרק קד פסוק יט

(יט) למועדים - למנות ע"י מועדי ה' לפי עת חדושה :

ידע מבוואו - יודע הוא דרך בואו ולא שנה סדר מהלכו ולא כן הירח כי פעמים בא בארוכה פעמים בקצרה, כן ארז"ל :

קהלת א

(ט) מה שְׁהִיָּה הוּא שְׁיִהְיָה וּמָה שְׁנַעֲשֶׂה הוּא שְׁיַעֲשֶׂה וְאִין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ :

אבן עזרא שמות יב:

והנה אין ללבנה שנה כלל כאשר אין לשמש חדש כלל, כי לא יתחדש בשמש דבר, רק דבר החדוש הוא לאור הלבנה, ובעבור זה נקרא חדש גם ירח, בעבור חדוש אור הלבנה, ...

רש"י קהלת פרק א פסוק ט

מה שהיה הוא שיהיה וגוי' - בכל מה שהוא למד בדבר שהוא חליפי השמש אין בו חידוש לא יראה אלא מה שהיה כבר שנברא בששת ימי בראשית, אבל ההוגה בתורה מוצא בה תמיד חדושי טעמים כענין שנאמר (משלי ה) "דדיה ירווך בכל עת", מה הדד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם, ... :

תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פרק ז הלכה ט

... אי אפשר שלא יהא חידוש בבית המדרש.

רשב"ם בראשית לו

(ב) אלה תולדות יעקב - ישכילו ויבינו אוהבי שכל מה שלימדונו רבותינו כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אף כי עיקרה של תורה באת ללמדנו ולהודיענו ברמיזת הפשט ההגדות וההלכות והדינין על ידי אריכות הלשון ועל ידי שלשים ושתים מידות של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ועל ידי שלש עשרה מידות של ר' ישמעאל. והראשונים מתוך חסידותם נתעסקו לנטות אחרי הדרשות שהן עיקר, ומתוך כך לא הורגלו בעומק פשוטו של מקרא, ולפי שאמרו חכמים אל תרבו בניכם בהגיון, וגם אמרו העוסק במקרא מדה ואינה מדה העוסק בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו, ומתוך כך לא הורגלו כל כך בפשוטן של מקראות, וכדאמ' במסכת שבת הוינא בר תמני סרי שנין וגרסינא כולה תלמודא ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו. וגם רבנו שלמה אבי אמי מאיר עיני גולה שפירש תורה נביאים וכתובים נתן לב לפרש פשוטו של מקרא, ואף אני שמואל ב"ר מאיר חתנו זצ"ל נתנוכחתי עמו ולפניו והודה לי שאילו היה לו פנאי היה צריך לעשות פרושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום. ועתה יראו המשכילים מה שפירשו הראשונים :

Henri Bergson (19c. Philosopher), The Creative Mind, p. 164

"no two moments are identical in a conscious being" [Tuesday is different from Monday because Monday only includes itself and Sunday, while Tuesday includes itself, Monday, and Sunday. – Stanford Encyclopedia of Philosophy]

רב קוק, אגרות ראי"ה

וכל עיקר חולי הדור תלוי בזה שהם סוברים שדברים שנתיישנו אין צורך לחזור עליהם ולהשכילם יפה, והם מבקשים החדש באפס הישן, ולא ימצא להם בשום אופן כי החדש לא יבוסס כי אם כאשר יצא ממקור הישן ... ועובד אלוקים הוא השונה פרקו ק"א פעמים.

מדרש תהלים (בובר) מזמור צו - "שירו לה' שיר חדש", כנגד תפלה שמקלסין ישראל שחרית להקב"ה, שהוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.

Abraham Joshua Heschel, The Wisdom of Heschel

Creation is not an act that happened once upon a time, once and forever. The act of bringing the world into existence is a continuous process. God called the world into being, and that call goes on. There is a present moment because God is present. Every instant is a act of creation... Time is perpetual innovation, a synonym for continuous creation. (p. 328)

בראשית ב:ג

וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת :

ילקוט שמעוני מלכים א רמז קפו

מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות ועשה אין כתיב כאן אלא לעשות עדין יש מלאכה אחרת, וכיון שבא שלמה ובנה את בית המקדש אמר הקב"ה עכשו שלמה מלאכת שמים וארץ לכך נקרא שלמה שהשלים הקב"ה מלאכת ששת ימי בראשית לתוך מעשה ידיו.

מדרש תנחומא (בובר) פרשת בראשית סימן יז

ויש אומרים אשר ברא אלהים לעשות, זו בית המקדש העתיד להיות.

א ויאמר אלהים יהי מאורות, ר' יוחנן פתח (תהלים קד) עשה ירח למועדים, אמר רבי יוחנן לא נברא להאיר אלא גלגל חמה בלבד, אם כן למה נבראת לבנה למועדים, כדי לחדש בחשבונה ראשי חדשים ושנים, רבי שילה דכפר תמרתה בשם ר' יוחנן אמר אע"פ שעשה ירח למועדים שמש ידע מבואו, משמש ידע מבואו, אין מונין ללבנה אלא משתשקע החמה, יוסטי תברא בשם רבי ברכיה אמר הרי הוא אומר (במדבר לג) ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר לחדש, ואם ללבנה אתה מונה עד כדון לית לה אלא ארבע עשרה מטמועין, הוי אין מונין ללבנה אלא משתשקע החמה, רבי עזריה בשם רבי חנינא אמר לא נברא להאיר אלא גלגל חמה בלבד, א"כ למה נבראת לבנה אלא מלמד שצפה הקדוש ברוך הוא שעתידין עובדי כוכבים לעשותן אלהות אמר הקב"ה מה אם משתן שנים מכחישין זה את זה עובדי כוכבים עושין אותן אלהות, אלו היו אחד על אחת כמה וכמה, רבי ברכיה בשם רבי סימון אמר שניהם נבראו להאיר שנאמר והיו למאורות, ויתן אותם אלהים ברקיע השמים, והיו לאותות אלו שבתות, ולמועדים, אלו שלש רגלים, ולימים, אלו ראשי חדשים, ולשנים, זה קדוש שנים.

ובמדרש החדש הזה לכם ^{הקב"ה} אמר הקב"ה אין לכם חידוש אחר יותר מזה. שבגאולת מלרים נתחדש כח מעשה בראשית שנתברר שהוא מחיות הש"י. וכשנתבטל הכל לשורש החיות. ממילא הוא בהתחדשות חדיר. כדכ' מחדש בכל יום מ"ב. זה שאומרים גאולת מלרים קודם ברכת ק"ש בכל יום שע"י יל"מ נתברר התחדשות מ"ב. ותליא ג"כ צני אדם לידע זאת. כמ"ש אין לכם חידוש אחר ט'. והיינו שקודם לכל מעשה ותנועה והרגשה. נקדים ידיעה זאת ראש חדשים כנ"ל:

אלטר, יהודה אריה ליב בן אברהם מרדכי עמוד מס 42הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בפסוק החדש הזה לכם כו'. וחכמים הגידו כי ה"י לריך להתחיל התורה מכאן. הענין הוא כי צני זכו להמשיך דרך חדש בעולם מן עולם העליון והוא דרך הגסים ונפלאות שמיוחד רק לצני. והטבע לאומות. וכיון שזאת ההתחדשות בא לעולם ע"י צני לכן הם נוטלין חלק בראש. והוא כל דרך התורה איך להמשיך כל הטבע אחר הנהגה עליונה על פי התורה ומלות. ^{אוצר החכמה} והש"י שרלה לחדש העולם ע"פ התורה זיכה את צני להיות התחדשות זה על ידיהם. וכן הוא לעולם. וכל גלות הוא הכנה לאור התחדשות שלריך להיות בעת הגאולה. וכ' הראשונות הגה באו וחרשות אני מגיד צטרס תלמחנה אשמיע אתכם. שמקדים הש"י בעבודת צני שישינו הם אורות החדשים העתידין לבוא:

אלטר, יהודה אריה ליב בן אברהם מרדכי עמוד מס 48הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בפסוק החודש הזה לכם. דאיתא לא ה' לריך
התורה להתחיל רק מהחודש הזה. מ"ט
פתח בצראשית. משום כח מעשיו הגיד כו'. פי'
זנ"י מיוחדין הם להתורה שהיא למעלה מן המצב
ושם יש התחדשות תמיד דכ' ח"כ חדש תחת השמש.
למעלה מן השמש יש. אכן הקצ"ה שלח נשמות זנ"י
בעוה"ז. לתקן כל העולמות על ידיהם. ולכן הקדים
מ"צ שלא יוכלו לצוא למדרגת התורה המיוחדת להם
עד שיתקנו מקודם המצב. ח"ש פתח בצראשית.
וכמו כן בפרט האדם שהגשמה למעלה מהשמש. רק
נתלבש בגוף. שלריכין מקודם לתקן הגוף עד שזוכין
לגשמה. וכמו כן בכלל הולרטו זנ"י לתקן מקודם

אוצר החכמה

מחנה 1234567

אלטר, יהודה אריה ליב בן אברהם מרדכי עמוד מס 51הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

We were saved from Egypt through NEW phenomena – miracles, above nature:

בפסוק החודש הזה לכם: כי הש"י שינה כל
 הטבע ביל"מ בשביל צנ"י. ובאמת הי'
 זה עדות על הבורא ית"ש כי הוא הבורא והוא העושה
 כרצונו. וגם הי' עדות על צנ"י כי כל העולם נברא
 בשבילם. ולכן בעבורם שינה הש"י הטבע. כי הלא
 הי' יכול הש"י לגאול אותנו בדרך הטבע. אך כל
 הגלות הי' לברר כי הקב"ה משנה עולמו עבור צנ"י.
 ויתכן כי יל"מ הי' עדות על צנ"י. אקריעת ים סוף
 עדות על הבורא ית". כי כבר הי' צנ"י נגאלין רק
 למען שמו ית". ולכן אז ישיר משה כו' גאה גאה.
 ויל"מ הי' בעבורינו לכן כ' החודש הזה לכם בעבורכם
 נתחדש זה הדרך של נסים ונפלאות. וכבר כתבנו
 בשם מו"ז ז"ל דכ' אין כל חדש החת השמש וצנ"י
 שהם גוברים על הטבע במס"נ. זוכין לקבל התחדשות.
 לכן כ' זאהבת אה"א בכל לבבך נפשך מאודך. אח"כ
 והיו הדברים כו' מלך היום כחדשים. ודפח"ח. וכמו
 כן הי' ממש בגלות מלרים שהולכו לעמוד בנסיונות
 רבים עד שזכו להמשיך הדרך החדש שהוא למעלה
 מהטבע. ובוודאי לא לחנם נשתנו להם הדרי
 בראשית. רק שמש"נ בשבירת כל הטבע בנסיונות
 ולרות שהי' להם בגלות מלרים. וזה הי' הכנה לכל
 הדורות דכ' זכר עשה לנפלאותיו:

אלתר, יהודה אריה לייב בן אברהם מרדכי עמוד מס' 54 חודפס ע"ל תכנת אוצר החכמה

We're above time

במדרש החודש הזה לכם מי זאת הנשקפה כו'.
 דורש על הד' מלכיות שירדו בני
 לתוכם והאירו תוך החושך ע"ש. וז"ש החודש הזה
 לכם ראש חדשים שזה הי' סימן והכנה לכל הגלויות
 שבני יש בידם כח התחדשות. ולכן יכולין להאיר
 תוך החושך. דאין כל חדש תחת השמש. אבל בני
 יש להם דביקות למעלה מן הזמן. ראשון הוא לכם
 לחדשי השנה הוא התחדשות לחדש הזמנים כמ"ש
 מקדש ישראל והזמנים. שבני משייכין קדושה לתוך הזמן
 כי הם למעלה מן הזמן וכל זה התחיל ביציאת מצרים:
 אלטר, יהודה אריה ליב בן אברהם מרדכי עמוד מס 59הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Pe-Sah

החודש הזה לכם . פי' חז"ל על קידוש החדש .
 ומה ענין זה ליל"מ . אכן זה כח
 הדיבור שניתן לבג"י וזיה מתקדשין החדשים ומועדות
 כשצ"ד אומרים מקודש החודש . וזיל"מ זכו בג"י
 לברית הלשון . וזה מלות פסח פה סח . ולמען תספר .
 ולכן המלה באכילת קרבן פסח . והגם כי אין אכילה
 מעבד . מ"מ לריך להיות ראוי לאכלו כמ"ש לפי
 אכלו תכוסו . ^{קרב חסד} והוא תיקון הפה . וז"ש בעבור זה
 עשה ה' לי . בעבור למכור לנו כח הפה לספר תהלות
 ה' . והנה צ' מ"ע שחייבים עליהם כרת . פסח
 ומילה . והם ברית הלשון וברית המעור . וגק' בריתות
 שעיקר החיות תלוי בהם . וממילא העובר עליהם
 נכרת חייו מן העולם . ורוב בריתות הם על מאכלות
 אכורות וביאות אכורות . וצב' בריתות אלו עיקר
 ההתחדשות . כמו ברית המעור שעושה תולדות להביא
 נשמות חדשות לעולם . כמו כן כח הפה להביא
 התחדשות . כמ"ש ואשים דברי צפיק כו' לנטוע
 שמים כו' . וע"ז נא' החודש הזה לכם . שנמסר לבג"י
 כח לחדש חדשים בכח לשון הקודש שמיחד לבג"י .
 והוא כולל כל הלשונות . וע"ז אומרים ורוממו מכל
 לשון . וזה נגמר זיל"מ . ז"ש למען תספר . וצ' הבריתות
 תלוין זה בזה . לכן כל ערל לא יאכל בו :

אלטר, יהודה אריה ליב בן אברהם מרדכי עמוד מס 60הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

New year is renewal but monthly is above nature

ההודיש הזה לכם. בניי בנין ללבנה. כי בר"ה
 מתחדש כל השנה. אבל לבניי ניתן
 התחדשות בכל חודש כדי שלא יהיו נטבעין בטבע
 ורגילות. ויותר משלשים יום בא לרגילות. ולכן
 שהיינו אין מצרכין רק הבא מזמן לזמן יותר מל'
 יום. וכמו ברוחא הים הגדול לפרקים. ולכן ניתן
 לבניי התחדשות בכל חודש שיהיו נגאלין מן הטבע.
 וכל חודש מתחדש הנהגה וסדר מיוחד. וביצמת אין
 בני עוה"צ יכולין לקבל התחדשות כדכ' אין כל חודש
 תחת השמש אבל בניי שהם בני עוה"צ יכולין לקבל
 התחדשות כדכ' החודש הזה לכם. ולכן תיקנו בצרכת
 הלבנה וללבנה אמר שתתחדש כו' לעמוסי בטן שהם
 עתידים להתחדש כמותה. ככ"ל שעתידין להיות בני
 עוה"צ. כי הטבע שהיא בזמן ועתידה לפסוק לכן
 אינה יכולה לקבל התחדשות. אבל בני ישראל שהם
 בני עוה"צ יש להם דביקות בצחי' התחדשות.
 וכ"ז בא לבניי בגאולת מלרים. לכן כ' ושמרת כו'
 החוקה מימים ימימה כמ"ש במ"א הפי' להביא הארה
 מימים שלמעלה לימים שלמטה. דכ' יום ליום יביע
 אומר. פי' ממדרגה למדרגה דאית ימים ואית ימים.
 ובימים שלמעלה מהשמש שם יש התחדשות. והקב"ה
 בטובו מחדש בכל יום הארה מימים ימימה. והאדם
 צריך לשמור ולהשתוקק לקבל הארה מזה ההתחדשות
 כמ"ש ושמרת. וכמ"ש אני מעיר השחר. וע"י מלות
 התפילין שהם זכר לי"מ יכולין למלוא זה ההתחדשות.
 לכן בשבת אי"ל תפילין שהם עלמס אות. כי הימים
 שלמעלה מאירין בשבת לימים שלמטה מעלמן. וזה
 ש"כ' ששת ימים עשה כו' השמים ואת הארץ. אבל
 בשבת נעשין אחדות א' השמים וארץ כמ"ש במ"א:

אלטר, יהודה אריה ליב בן אברהם מרדכי עמוד מס 61הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

רשב"ם שמות פרק יב פסוק ב

לחדשי השנה - ... ולר' אליעזר האומר בתשרי נברא העולם, עיקר פשוטו כד. החדש הזה לכם. אעפ"י שאינו ראש חדשים לשאר אומות, לכם יהי ראש חדשים ממנו תמנו להיות לכם זכרון [כי] בו יצאתם ממצרים.

רבינו בחיי שמות פרק יב פסוק ב

ולמדנו מכל זה שאין לחדשי השנה שמות מיוחדים בתורה, כשם שאין לימות השבוע שמות מיוחדים כמנהג האומות שקורין לכל יום ויום בשם ידוע, אבל אנחנו אין לנו בכל אחד מהם שם מיוחד וקורים לכל אחד ואחד על שם השבת ואנו מונין אחד בשבת, שני בשבת, וכן כלם, כדי שיהיה בזכרון כל יום ויום זכרון השבת, וזה פשט הכתוב: (להלן כ, ח) "זכור את - יום השבת לקדשו".